

brúka alt ov nógv orku uppá at vera »ikki-danir«, istaðin fyri at brúka orkuna uppá at vera »føroyingar«, sum vit nú einuferð eru uppá gott og ónt.

At definera seg sjálvan

Veruleikin er jú, at vit eru ikki so óluksálga nógv annaðleiðis enn danir, sum vit so tegin vilja billa okkum inn. Vit brúka dag og dagliga nógvir danskar vendingar sum heilt náttúrligt fella inn í mál okkara.

Tað vil hin vegin heldur ikki siga, at vit so ERU danir, men fyri tað kunnu vit saktans hava nakað til felags. Hetta mugu vit viðmerkja. Vit missa ikki okkum sjálvi og tjóðskaparliga identitet okkara burtur fyri tað. (Hetta sigi eg við vanda fyri at vera skýrd landsvirkari!)

Um vit ikki kunnu loyva okkum at vera heil og góðtaka tann nýggja og stóra partin av identiteti okkara, sum ikki er beinleiðis »húðaskógva-føroyskur«, kunnu vit heldur ikki hugsa og menna okkum frítt í frium samskipti við verðina uttanum okkum. Í veruleikanum lata vit á henda hátt júst danir um at definera okkum, istaðin fyri at vit definera okkum sjálvi. Hetta tjóðar sum ein andsøgn, men lat meg greina hetta.

So leingi Føroyar eru undir donskum einaveldi, eru vit kroyst í ein krók, sum noyðir okkum alla tíðina til at definera okkum sum verandi ymisk frá donum. Henda ósunna mekanisma ger okkum óneyðuga óttafull móttvegis allari ávirkan uttanifr. Vit fáa eina mynd av okkum sjálvum sum oflur, ið mugu standa ímóti tí, vit siggja sum »ágangur« uttanifr. Mekanisman ger okkum blind fyri teimum virðum í okkum, sum vit hava til felags við onnur, ja, fær okkum beinleiðis at forðræða hesi virði. Við tí úrslitið at vit avbyrgja okkum.

Avbyrgingin noyðir okkum at hanga í tí gamla og líta aftureftir istaðin fyri fram. Hetta forðar okkum í síðsta enda í at menna okkum. Vit steðga upp og missa spakuliga sambandið við veruleikan og drepa soleiðis í veruleikanum okkara føroyska identitet. Tað, sum vit viðmerkja sum føroyskt mál og mentan, gerst bara meir og meir óútarhóskandi. At enda missa tey ungu alla virðing fyri tí, sum er føroyskt, tí tey slettis ikki longur kunnu identifisera seg við tað, og so er alt arbeiðið higartil við at varðveita ein serføroyskan tjóðskaparidentitet nyttuleyst.

Vit vita, at vit mugu vera »føroyingar« fyri at yvirleva, men er tað veruliga bara húðaskógvamentanin sum ger okkum til »føroyingar«? Vit mugu ikki gloyma at nýggja verðin – samskiptis-samfelagið – er

eisini okkara. Vit kunnu ikki altíð bara draga romantiska ynskireymin um antropologiska føroyingin fram, sum hann er defineraður av føroyskum tjóðskapar-chauvinismum og donskum »Føroyaelskarum« sum Niels Malmros í felag. Vit mugu gera upp við veruleikafjaru donsku myndina av okkum sum »føroyingar«, sum vit alt ov leingi hava speglað okkum í, og endurdefinera okkum sjálvi, so vit fáa eina meira dagfórda mynd av okkum sjálvum, sum kann endurgeva okkum trúna uppá, at vit eiga orku og vilja til at yvirleva á klettum okkara uppá egnar treytir, leys av skuld og óbundin av Danmørk.

Framtíðin

Vit mugu gevast við lyndi okkara til at spæla »sakarleysta ofrið«, sum altíð hevur danska hjálp fyri neyðini. Um vit skulu megna at liva av egnum tilfeingi, mugu vit hava ein sterkan tjóðskaparligum identitet, sum byggir uppá eina realistiska sjálvsfatan. Bert á henda hátt kunnu vit grava viljan og styrkina fram til at yvirleva sum tjóð. Utan sjálvs-virðing verður tilveran í Føroyum hópisleys.

Vit mugu tí læra at brúka okkara tilfeingi fult út og siggja virði okkara – ikki bara í gomlu húðaskógvamentanini, men eisini í tí nýggja, t.d. okkara lutfalsliga høga útbúgvingarstøði. Ikki leggja alt í hendurnar á bara fiskivinnuni ella bara ferðavinnuni, men brúka allar møguleikar og tað góða fólkið, vit hava. Samskipti í dag – við t.d. Internetinum – gangur so lætt, at Føroyar ikki longur noyðast at vera útjáraðræði. Vit hava møguleikar sum ongantíð fyrr, um vit bara duga at lofta teimum.

Vit mugu ikki byrgja okkum inni. Vit mugu gera okkum meira galdandi.

Vit mugu vera sjónligari, meira professionell og vísa hvat vit duga. Vit mugu siga frá áhugamállum okkara, so onnur skilja tað, og samstundis duga at samføra onnur um, at vit eiga nakað virðismikið, sum tey kunnu brúka. Vit mugu luttaka nógv meira aktivt í altjóða samarbeiði og finnaokkara egnu samstarvsfelagar til gagns fyri allar partar.

So leingi vit lata danir gera hetta fyri okkum, koma vit aldrin uppundan. So leingi sum Føroyar og Danmark hava fastatøkur á hvørjum øðrum, kunnu vit ikki kenna okkum sum javnlíkar við onnur. Ikki fyrr enn vit hava slept hesum tunga viðförið – búskaparliga bundinskapinum at Danmørk – kunnu vit kalla okkum eina »føroyska tjóð«.

Elin Heinesen
Skrivað 22.03.1998

